

VA-taxa bakgrund och mål

VA-verksamheten är en egen ekonomi i kommunen som över åren inte får gå med ett negativt resultat. Då det i praktiken inte går att varje år visa ett noll-resultat används det egna kapitalet "VA-fonden" som regulator.

Just nu är VA fonden negativ och har varit det under ett antal år. Den behöver återställas och gärna hamna på ett svagt plus. Prognos till sista december 2026 är minus 14,4 miljoner kronor.

På kostnadssidan består VAs ekonomi av ett par stora poster och flertal mindre.

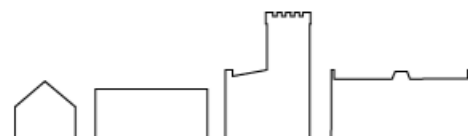
- Spillvattenkostnad (Käppala) 28%. Denna kostnad är i ett kort perspektiv opåverkbar.
- Kapitalkostnader 22% Denna kostnad är i ett kort perspektiv opåverkbar.
- Renvattenkostnad (Norrvatten) 15% Denna kostnad är i ett kort perspektiv opåverkbar.
- Reparationer 13 %. Denna kostnad är till viss del påverkbar.

För att påverka kostnader för spillvatten, renvatten och reparationer behöver nätet förnyas i högre takt. Det ger på sikt högre kapitalkostnader. För att veta var förnyelsen är mest kostnadseffektiv krävs också undersökningar såsom filmning, rökning och andra metoder.

Käppala har aviserat kraftiga höjningar av sin taxa till ägarkommunerna, 37% till 2027. Även Norrvatten står inför stora taxehöjningar. Våra två kommunalförbund investerar kraftigt i både kapacitet, leveranssäkerhet och för att möta ökade miljö och kvalitetskrav.

Målet med VA ekonomin är att balansera intäkter och kostnader samtidigt som VA-fonden är så nära noll som möjligt.

Följande simuleringar visar utmaningen med att få dessa parametrar att samverka

Om vi höjer 18% 2027 och sedan med 18% de kommande två åren ger det följande resultat.

VA (mnkr)	2026	2027	2028	2029
Ökning taxor		18%	18%	18%
Intäkter	125,5	147,4	173,3	203,8
Kostnader	-129,1	-155,3	-168,4	-192,3
Totalt	-3,6	-7,9	4,8	11,6
VA fond, per 31 dec	-14,4	-22,3	-17,5	-5,9

VA-fonden kommer att vara negativ under hela perioden samtidigt som det är en kraftig obalans mellan intäkter och kostnader 2029. VA fonden kommer inte att vara återställd under perioden. För att hitta en bättre jämvikt mellan kostnader och intäkter 2029 så höjes taxan med 12 % 2029. Det ger nedanstående resultat.

VA (mnkr)	2026	2027	2028	2029
Ökning taxor		18%	18%	12%
Intäkter	125,5	147,4	173,3	193,6
Kostnader	-129,1	-155,3	-168,4	-192,3
Totalt	-3,6	-7,9	4,8	1,4
VA fond, per 31 dec	-14,4	-22,3	-17,5	-16,1

Det ger en bra balans mellan intäkter och kostnader 2029 vilket är positivt. Dock är fonden kraftigt negativ och någon återbetalningshastighet finns inte med denna höjningsmodell.

Om taxan höjs med 20% i stället 2027, sedan 15% och för att 2029 höjas med 10%. Det ger nedanstående resultat.

VA (mnkr)	2026	2027	2028	2029
Ökning taxor		20%	15%	10%
Intäkter	125,5	149,8	171,8	188,6
Kostnader	-129,1	-155,3	-168,4	-192,3
Totalt	-3,6	-5,5	3,3	-3,7
VA fond, per 31 dec	-14,4	-19,9	-16,6	-20,2

Trots kraftiga taxehöjningar räcker det inte för att återbetala fonden. Kostnaderna är också högre än intäkterna 2029. Ger kraftiga taxehöjningar perioden som följer kostnader och intäkter inte harmoniserar samtidigt som ett kraftigt underskott ska hämtas tillbaka.

På kort sikt påverkbara parametrar i VA-verksamhetens kostnader

Konsulter

Konsultkostnaden är för 2027 föreslagen till 3 miljoner kronor och av varierande karaktär. En del är de utredningar som är nödvändiga för att bemöta juridiska frågor. Det kan vara tvister som VA-verksamheten har och enskilda fastighetsägare vars frågor fodrar utredningar och juridisk specialkompetens. En annan del av konsultposten är de resurskonsulter som tas in vid toppar. I övrigt är det olika tekniska utredningar som genomförs. Konsultkostnader är snabba att påverka men påverkar verksamheten och dess förmåga negativt när den minskar.

Reparationer

Det är möjligt att senarelägga vissa reparationer. Det har dock i stor utsträckning redan gjorts för att minska på kostnaden i verksamheten. Reparationskostnader är 20,5 miljoner.

Filmning och rökning

Andra kostnadsposter som på kort sikt kan påverkas är de förberedande insatser som genomförs för att förbereda inför förnyelseplaneringen och säkerställa att verksamheten lägger resurser på rätt ledningssträckor. Det är i normalfallet kostnader om cirka 4 miljoner.

Övrigt

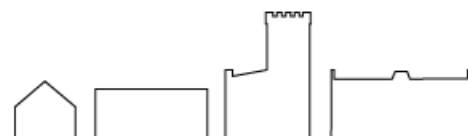
Även informationskostnad kan snabbt minskas. Det är dock en post på 0,1 miljoner så effekten blir liten vid besparing.

På lång sikt påverkbara parametrar i VA-verksamhetens kostnader

Nedan följer en mer utförligare beskrivning av de kostnadsmassor som på sikt kan påverkas, både positivt och negativt beroende på hur resurser i verksamheten fördelas.

Kapitalkostnader

Kapitalkostnaderna uppgår till 34 miljoner kronor 2027. Genom att minska investeringsvolymen kan denna kostnad på sikt minskas. En investering på 100 miljoner som uteblir ger 2 miljoner kronor mindre kostnad per år under avskrivningstiden.

Omätt vatten.

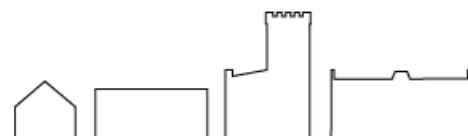
Omätt vatten är renvatten som levereras av Norrvatten till kommunen men som aldrig faktureras abonnent. Orsakerna är många såsom läckor, spolningar i verksamheten otillåtna uttag och mätfel. Den extra kostnad VA-verksamheten har är 3,8 miljoner. I det fall detta vatten skulle vara debiterbart så förlorar VA-verksamheten 47 miljoner. Det är osannolikt att allt det omätta vattnet är debiterbart. En åtgärd för att hitta läckor är de nya läcksökande mätare som nu införs i kommunen. Det sker ett forserat byte och planeras vara genomfört i slutet av 2028. Varje år genomförs också läcksökning i kommunen. En ökad förnyelsetakt torde också minska läckor och därmed omätt vatten

Tillskottsvatten

Tillskottsvatten är vatten som tillförs spillvattenledningarna men som inte är spillvatten. Käppala tar ut en extra avgift för tillskottsvatten av alla ägarkommuner. Taxan är utformad så att kommunerna ska få ett ekonomiskt incitament att minska sitt tillskottsvatten. Det är mycket varierade vad Danderyd betalar men ligger i häradet 12 till 14 miljoner per år. Vattnet kommer in i ledningarna på olika sätt. Det kan vara felkopplingar, att dagvattnet är påkopplat till spillvattnet men framför allt att rören inte är täta och markvatten då tränger in i ledningarna. Det finns flera metoder att hitta områden som har större påverkan än andra. Filmning av ledningar och undersökning av salthalt i vattnet är två metoder. Rökning är en metod som framgångsrikt genomförts för att hitta felkopplingar. Den är dock pausad för att minska kostnaderna i verksamheten. Den stora utmaningen är att den inte finns enstaka punkter där problemet kan åtgärdas utan det inträngande vattnet är av karaktären många bäckar små. Att åtgärda dessa innebär i praktiken en förnyelse av ledningssträckan. En ökad förnyelsetakt kommer därför att minska tillskottsvattnet. Det är i de flesta fall inte försvarbart att förnya ledningssträckor enbart för att åtgärda tillskottsvatten. Det blir mer av en bonus när ledningarna förnyas av andra skäl. En annan utmaning är att felkopplingar i de flesta fall är utförda av privata fastighetsägare. Att driva att fastighetsägare ska åtgärda felkopplingar som för den enskilde fastighetsägaren kan vara dyrbart är inte givet en lätt process. Processen innan med rökning har initialt också varit svårarbetad men acceptansen har nu ökat.

Reparationer

Vissa reparationer är nödvändiga i VA-verksamheten men kan på sikt minska. Det är akuta driftstörningar såsom vattenläckor. En ökad förnyelsetakt ger färre antal driftstörningar.

David Johannesson

Samhällsutvecklingsförvaltningen

